

Caracterització funcional de la tàctica esportiva. Proposta de classificació dels esports

JOSEP SOLÀ SANTESMASES

Doctor en psicologia de l'aprenentatge humà.

Llicenciat en Pedagogia. Llicenciat en Educació Física

Resum

En un article anterior s'havia ofert una explicació de la tàctica esportiva com a un saber esportiu interpretatiu. El present article s'articula com a continuació d'aquell recorregut deductiu que, havent partit de l'estudi general dels sabers esportius, acotava finalment el fenomen dels sabers exclusivament tàctics. El nostre article pretén d'aprofundir i justificar els descriptors teòrics essencials que permeten d'aclarir el concepte de tàctica (saber, interpretació i integració funcional) i les seves adjectivacions més freqüents en la cultura esportiva (Individual o Col·lectiva, d'Atac i Defensa), per tal d'establir les premisses per a una futura construcció educativa de la intel·ligència en el joc i una bona fonamentació didàctica. En el transcurs del discurs teòric, es proposa també una Classificació Funcional dels Esports que pugui suposar una ordenació adequada de les modalitats esportives, d'acord amb les convencionalitats adaptatives i els diferents tipus de sabers.

Paraules clau

Tàctica Esportiva, Saber Interactiu Interpretatiu, Classificació Funcional dels Esports.

Abstract

In a former article, we offered a definition of the sport tactics as an interpretative sport knowledge. The present article is a continuation of that deductive way that finally, having started from general study of the sport knowledge, marked up the phenomenon of the exclusive tactical interactions. The present article, then, intends to deepen and to justify the essential theoretical descriptors (understanding, interpretation and functional integration) that allow us to clarify the concept of tactics and the more frequent adjectives in the sport culture (Individual or Collective, Attack and Defense). The practical purpose of the theoretical analysis is to put the basis for a educational construction of the intelligence in sport interaction as well as basic didactic principles. As a part of the theoretical analysis it is also proposed a Functional Classification of the Sports based on the adjustative conventionalities and the different types of knowledge shown.

Key words

Sport Tactics, Interpretative Interactive Knowledge, Functional Classification of the Sports.

Introducció

Aquest article aprofundeix en la caracterització funcional de la tàctica esportiva com a continuació de l'article anterior titulat *Estudi funcional dels sabers esportius per a la comprensió de la tàctica*, on es feia la prèvia i necessària anàlisi dels conceptes de saber esportiu i de convenció social d'adaptació, per concloure amb la definició de tàctica com a saber interactiu i interpretatiu.

La tàctica és saber interactiu i integració funcional

La Tàctica és un saber convencional perquè, en primer lloc, està conformada per *individus que s'influencien entre ells reciprocament*. Aquesta influència es tradueix en un entorn d'adaptació nou i diferenciat de

l'entorn físic que s'anomena *entorn social*. I, en segon lloc, perquè en aquest entorn social, mitjançant les diverses relacions interpersonals, s'estableixen les *convencions d'adaptació esportiva*. Aquestes convencions de la cultura esportiva expliquen la reorientació de les habilitats exclusivament físiques a un entorn d'entesa social entre els jugadors.

La Tàctica també és interactivitat des del punt de vista funcional, perquè significa la presència dels dos paràmetres *modal* (característiques de l'estimulació: què fer) i *temporal* (idoneïtat del moment: quan fer-ho). Doble organització paramètrica pròpia del comportament motor humà que explica el comportament tàctic psicològicament diferenciat dels sabers cognoscitius.

Al mateix temps, la Tàctica, en la mesura en què és un saber, és també *Integració Funcional* de finalitats adaptatives físiques i socials. Com escriu Roca (1999), l'anàlisi

si i l'explicació del comportament concret d'un individu requereix comprendre l'organització funcional psicològica com un conjunt integrat d'ajustaments. La individualitat psicològica mai no es presenta aïllada en els seus diferents nivells, finalitats o paràmetres, sinó que el comportament concret és una complexa integració funcional que respecta la unitat de l'individu. Per això la Tàctica no és secundària a la Tècnica, ni la Tècnica ho és respecte de la Tàctica. Ambdues funcionalitats actuen simultàniament de forma integrada i fan estèril la discussió de si el més important és la tècnica o la tàctica: totes dues ho són.

Els sabers interpretatius tàctics es donen en la integració funcional psíquica de percepció tèmporo-modal i enteniment tèmporo-modal. Si la gestualitat tècnica pot limitar les interaccions tàctiques, també es pot afirmar que la força de la convencionalitat esportiva a l'hora d'orientar la motricitat humana és tan gran o més que l'ajustament a l'entorn físic. Un esportista resta limitat en la seva *performance* si és capaç de llegir les diferents convencionalitats del joc, però no sap actuar tècnicament per resoldre-ho, de la mateixa manera que és totalment insuficient tenir un esportista extremadament coordinat en múltiples resolucions tècniques si en la realitat del joc és incapaç de llegir les situacions canviants que es donen a cada moment. L'errada és, sovint, pensar-ho de forma deslligada. La Tàctica és aquest dinamisme múltiple del psiquisme humà, condicionaments emocionals inclosos, que integra l'acció tècnica adient a la lectura del joc: *habilitat orientada en una convenció social*.

La tàctica és saber interpretatiu funcionalment homogeni

La Tàctica esportiva és un saber interpretatiu perquè es construeix amb la convencionalitat canviant Modifica-

ció de la Seqüència Motriu. Al mateix temps, contràriament al que s'esdevé amb la Tècnica, que es presenta funcionalment heterogènia en diferenciar-se seqüències de moviment en la constància (Moviments Cíclics i Acíclics Intrarepetició) i seqüències configuratives (Moviments Acíclics Interrepetició), la Tàctica és funcionalment *homogènia* (habilitat tècnica configurativa amb convencionalitat interpretativa) i *idèntica* en totes les modalitats esportives interpretatives.

La figura 1, que il·lustra la integració funcional dels sabers esportius, exemplifica també la manca d'una correspondència unívoca dels dos nivells funcionals de percepció amb l'enteniment. Al respecte, existeixen modalitats esportives que presenten habilitats configuratives conjuntament amb sabers rígids. D'aquesta manera, s'estableixen dos grups fonamentals de sabers en funció de l'habilitat tècnica amb què es construeixen:

Sabers sobre Habilitats Tècniques de Constància

Habilitat Tècnica en la Constància + Saber de Coneixement.

Exemple: Interacció Col·lectiva n_a (Natació sincronitzada, balls de saló...).

Sabers sobre Habilitats Tècniques de Configuració

- Habilitat Tècnica Configurativa + Saber de Coneixement.

Exemples: Curses en Carrers ($1 \times n_a$, $n \times n_a$) i Esports Natura Grup (n_b).

- Habilitat Tècnica Configurativa + Sabers Interpretatius (TÀCTICS).

Exemples: Curses Lliures ($1 \times n_b$, $n \times n_b$), Relacions 1×1 i Esports d'Equip ($n \times n_c$).

INTEGRACIÓ FUNCIONAL		ENTENIMENT TÈMPORO-MODAL	
		Sabers de coneixement	Sabers interpretatius
PERCEPCIÓ TÈMPORO-MODAL	Habilitat Tècnica de Constància	Interacció col·lectiva n_a	
	Habilitat Tècnica Configurativa	Curses en carrers Individual $1 \times n_a$ Col·lectives $n \times n_a$ Esports Natura grup n_b	Curses Lliures Individual $1 \times n_b$ Col·lectives $n \times n_b$ Relacions Interpersonals 1×1 (Combat i Implements) Esports d'Equip $n \times n_c$

Figura 1 Integració i nivells funcionals de l'acció amb la Interacció.

La tàctica no es troba present en tots els esports

La condició de ser un saber esportiu no és, doncs, l'única necessària per a la definició de la Tàctica. La Tàctica s'esdevé només en les modalitats esportives que presenten un saber vinculat a la convencionalitat de *Modificació de la Seqüència Motriu (Atac-Defensa)* i, molt especialment, aquells esports als quals, sobre una seqüència bàsica de desplaçament, hom hi construeix seqüències simultànies específiques (Esports d'Equip, Esports 1×1...).

La definició de Tàctica esportiva esdevé un fet diferencial en el conjunt de sabers motrius. Perquè *només els sabers interpretatius són sabers tàctics* i, per tant, resta un grup de modalitats esportives que, sense ser simplement tècniques, perquè presenten convencionalitats socials, tampoc no són tàctiques, perquè aquestes convencionalitats no són interpretatives. Aquestes modalitats esportives són les representatives del nivell funcional rígid del Coneixement i es designaran amb el nom de Tècnica Col·lectiva. Així, doncs, tots els esports presenten habilitats tècniques, però no tots els esports són de saber tàctic. Conclusió teòrica que justifica una *Classificació Funcional dels Esports*. (Figs. 2 i 3)

Esports tècnics (Esports sense sabers interactius)

No existeix adaptació social. Només existeix habilitat tècnica.

- **Definició:**
Tècnica (Habilitat en la Constància o Configurativa).
- **Finalitat:**
Física Individual.
- **Tipologies Esportives:**
Habilitat Cíclica.
Habilitat Acíclica Intrarepetició (Ritme Musical).
Habilitat Acíclica Interrepetició.

Esports tècnics col·lectius

(Esports amb sabers en el coneixement)

Habilitat tècnica de constància o configurativa integrada funcionalment amb la convencionalitat rígida (Assoli-

Finalitat adaptativa	Tipologia d'esport
Habilitats físiques	Esports tècnics
Sabers de coneixement	Esports tècnics col·lectius
Sabers interpretatius	Esports tàctics

Figura 2

Finalitat ajustativa i tipologies d'esport.

ment d'un Objectiu Físic i/o Harmonització Perceptiva). Esports amb Tècnica i Sabers, però sense Tàctica.

- **Definició:**
Tècnica (Constància, Configuració) + Interacció de Coneixement.
- **Finalitat:**
Social, Individual o Col·lectiva.
- **Tipologies Esportives:**
Interacció Col·lectiva.
Curses en Carrers.
Esports Natura Grup.

Esports tàctics (Esports amb sabers interpretatius)

Habilitat tècnica configurativa integrada funcionalment amb la convenció canviant (Modificació de la Seqüència Motriu), lligada necessàriament a l'Assoliment d'un Objectiu Físic.

- **Definició:**
Tàctica. (Habilitats configuratives + Sabers interpretatius).
- **Finalitat:**
Social, d'Atac i Defensa + Individual o Col·lectiva.
- **Tipologies Esportives:**
Curses Lliures.
Relacions Interpersonals 1×1.
Esports d'Equip.

La tàctica és formalment sempre Individual i només pel que fa a la presència de la convenció d'harmonització perceptiva permet que es diferenciï entre tàctica individual o tàctica col·lectiva

En la definició bàsica de saber esportiu tàctic presentat a l'article anterior, no es feia necessària la presència de la convenció rígida Harmonització Perceptiva, i, per aquest motiu, la definició bàsica de la Tàctica és com a *Tàctica Individual*. És possible, però, afegir a la definició bàsica de la Tàctica, aquesta convenció amb referència a la col·laboració entre els subjectes que converteixi la Tàctica d'Individual en *Tàctica Col·lectiva*, només en funció de la nova adaptació social que representa l'addició de l'Harmonització Perceptiva.

Però cal insistir que aquesta no és una definició essencial i necessària per a la conceptualització de la Tàctica, i que explica la presència de la conjunció disjuntiva "o" per distingir que només es pot donar o Tàctica Indi-

vidual o Tàctica Col·lectiva en aquests esports interpretatius.

La fórmula que defineix la Tàctica Esportiva, no fa referència a cap convencionalitat de col·laboració entre els subjectes. Per tant, en principi, cal apuntar novament que l'Harmonització Perceptiva (col·laboració) no és necessària per definir el concepte funcional de Tàctica, el qual no vol dir que s'hi pugui afegir. En segon lloc, segons el model de camp psicològic, la Tàctica només pot ser Tàctica Individual, entesa com a construcció on-

<p>TÀCTICA (INDIVIDUAL) = Assoliment Objectiu Físic (AO) + Modificació de la Seqüència Motriu (MS)</p>

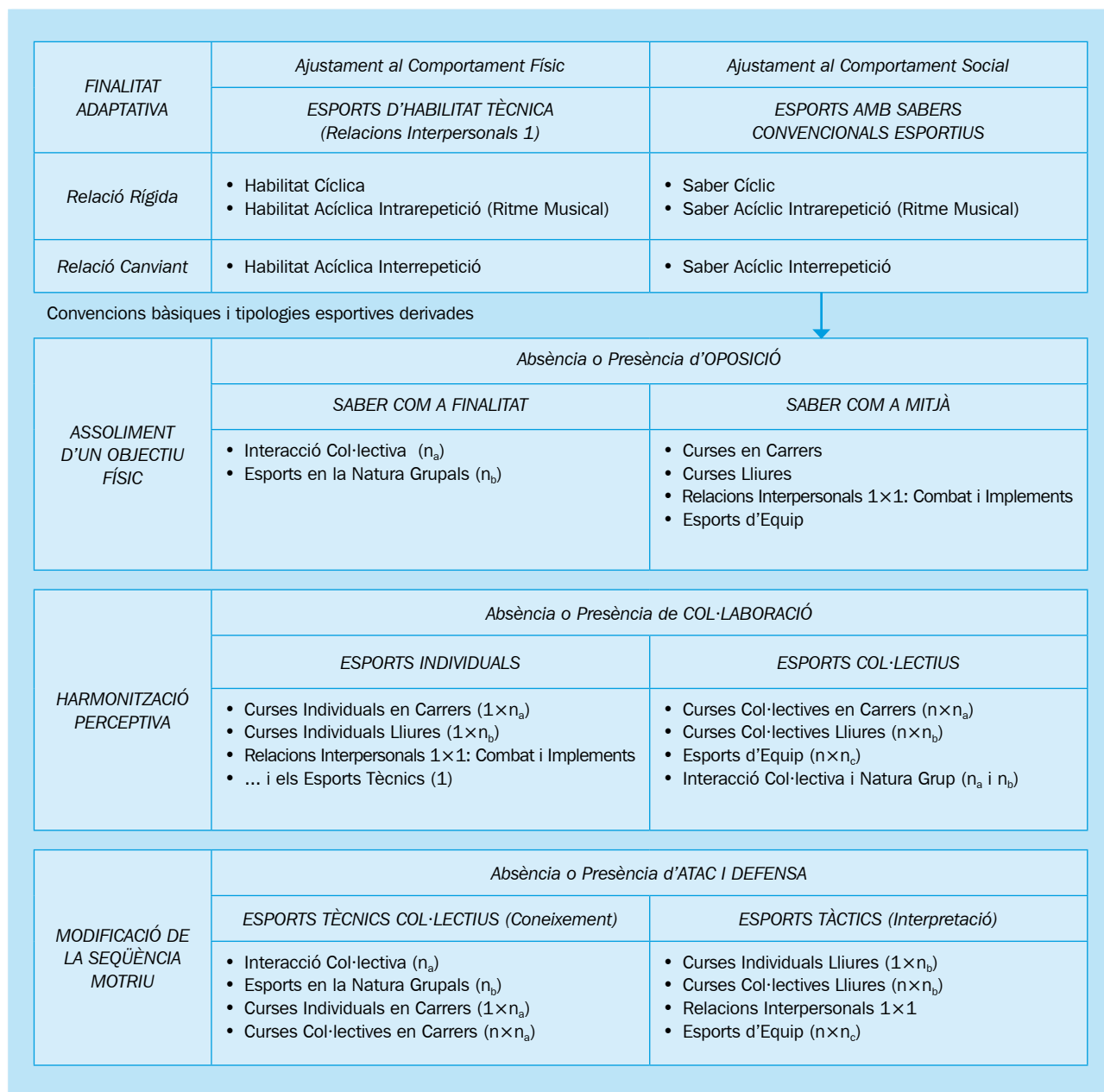

Figura 3
Classificació funcional dels esports.

Tàctica individual	Tàctica col·lectiva
<p>Curses Lliures (1xn_b) Mig fons, fons i obstacles atlètics, Relleus llargs, Marxa, Ciclisme, Motociclisme, Vela...</p> <p>Relacions Interpersonals 1x1 <i>Esports de Combat:</i> Judo, Lluita, Esgrima, Boxa, Sumo, Taekwondo, Karate... <i>Esports amb Implements:</i> Tennis, Bàdminton, Esquaix, Tennis Taula, Frontó.</p>	<p>Curses Lliures (nxn_b) Curses de ràfting grupal, curses de velers.</p> <p>Esports d'Equip nxn_b <i>Esports d'Equip:</i> Basquetbol, Futbol, Handbol, Hoquei, Voleibol, Rugbi, Beisbol, Tennis Dobles, Bàdminton Dobles, Tennis Taula Dobles.</p>

Figura 4

Tàctica individual i tàctica col·lectiva en els sabers Interpretatius.

togenètica personal. En la construcció psicològica dels sabers interpretatius, l'individu és sempre el protagonista de la seva ontogènesi funcional.

Per tant, només des de l'existència d'una convenció esportiva descrita com l'Harmonització Perceptiva, relacionada directament amb el concepte de col·laboració entre subjectes, es permet fer la diferenciació entre *Tàctica Individual* o *Tàctica Col·lectiva*, ja que, malgrat que la construcció psicològica és individual, la convenció respecte de la qual s'orienta l'individu és vàlida per a tot un grup de subjectes que en participen. Així doncs, és senzill comprendre que la definició funcional bàsica de Tàctica és la de *Tàctica Individual*. Si a la fórmula anterior hi afegim l'Harmonització Perceptiva, es podrà definir una *Tàctica Col·lectiva* en virtut de la presència de la col·laboració, explicitant, d'altra banda, que la rigidesa convencional de l'Harmonització Perceptiva es perd en incorporar-se a la Modificació de la Seqüència Motriu (Atac - Defensa).

TÀCTICA (COL-LECTIVA) =
Assoliment Objectiu Físic (AO) +
Modificació de la Seqüència Motriu (MS) +
Harmonització Perceptiva (HP, Configurativa)

Definida i justificada una Tàctica Individual i una Tàctica Col·lectiva, es poden classificar les modalitats esportives interpretatives definides com a *ESPORTS TÀCTICS* en funció d'aquests dos conceptes. (Fig. 4)

La tàctica no és automatitzable

Només els esports amb sabers construïts sobre habilitats en la constància es *poden ensenyar en les ma-*

teixes condicions exteroceptives que l'individu es trobarà en la situació real de competició. La variabilitat resta només a nivell motor. Per tant, l'estabilitat física i la regularitat temporal en cada repetició que presenten aquestes tècniques, juntament amb la rigidesa convencional del saber vinculat per integració funcional, permeten reproduir durant l'entrenament, les mateixes condicions d'adaptació a l'entorn físic i social que es requereixen en la competició. Aquests esports permeten l'automatització de les seqüències motrius dels participants i, a més a més, és una *condició desitjable* en la seva futura *performance*: Natació sincronitzada, Balls de Saló...

En canvi, els esports amb sabers construïts sobre habilitats configuratives, *NO es poden ensenyar en les mateixes condicions que l'individu es trobarà en la situació real de competició.* En aquests casos, la variabilitat exteroceptiva condiona també la variabilitat motora. La inestabilitat estimulativa i la irregularitat temporal en cada repetició que presenten aquestes tècniques des del punt de vista perceptiu no permeten reproduir durant l'entrenament les mateixes condicions d'adaptació. Aquests sabers esportius en base a habilitats configuratives no permeten l'automatització de les seqüències motrius dels esportistes participants i, a més a més, *no és una condició desitjable* en la seva futura *performance*. El que és desitjable és *la màxima flexibilitat adaptativa* dels diferents moviments tècnics d'acord amb les situacions canviants on s'haurà de construir cada habilitat.

Efectivament, aquesta condició funcional encara s'emfatitza més en la interacció tàctica interpretativa, que es defineix explícitament per la seva construcció sobre tècniques configuratives i, al mateix temps, per la presència de la convenció canviant de Modificació de la Seqüència Motriu (homogeneïtat tàctica). Així doncs,

com a integració funcional perceptiva i d'enteniment, *la Tàctica esdevé l'àmbit esportiu més canviant moment a moment*, gens previsible, i amb les característiques essencials següents:

- Impossibilitat de reproduir en cada repetició, totes les baules que estructurin la seqüència de moviment tàctic, tant en la tècnica com en el saber convencional (*Sabers Acíclics Interrepetició*).
- Necessitat de *Sincronització* (criteri d'èxit temporal en la Configuració i en la Interpretació) de les diferents baules de la seqüència interactiva a construir en funció dels indicis que presenti l'entorn socioesportiu que regeix.

Per tant, en aquesta caracterització funcional de la Tàctica, s'ha de concloure que aquesta és *impossible d'automatitzar*, i que no n'és condició desitjable en el seu ensenyament, el qual s'ha d'orientar a la recerca de les constàncies que proporcionin la pròpia variabilitat.

Tota aquesta reflexió no trenca la possibilitat d'automatització amb finalitat social que s'esdevé quan es redueix una seqüència de Tàctica Individual a Tècnica (Esports 1x1) o quan es redueix una seqüència Tàctica Col·lectiva a seqüències tècniques col·lectives, mancadades de la convenció de Modificació de la Seqüència Motriu. Però cal fer pensar al lector que, aleshores, ja no es tracta de la modalitat esportiva real, en la seva expressió tàctica no automatitzable, sinó reduccions de la realitat que permeten una automatització per cercar progressions d'ensenyament que tendeixen a desnaturalitzar la vertadera naturalesa funcional interpretativa d'aquests esports.

La tàctica és idèntica funcionalment en l'atac i en la defensa

D'entrada, cal recordar novament que *parlar d'Atac i de Defensa, pròpiament, només es pot fer des del punt de vista Tàctic*, perquè Atac i Defensa és convencionalitat, i l'entorn social no és definitori de la finalitat Tècnica. Només en la Tàctica es dona la presència de la

convenció de Modificació de la Seqüència Motriu que caracteritza aquest saber interpretatiu específic en base al desdoblament d'Atac i Defensa.

La presència necessària de la convenció canviant Modificació de la Seqüència Motriu, especialment en la classe Elecció Perceptiva, permet definir els conceptes de Tàctica d'Atac i Tàctica de Defensa. La presència de la conjunció copulativa "i" és realment significativa, perquè totes aquestes modalitats esportives, han de jugar-se en Atac i Defensa necessàriament. Es recorda que Atac i Defensa són dues versions antagòniques d'una mateixa convenció, un ajustament social que es dona entre grups o individus que poden modificar entre si les seqüències motrius específiques de l'esport. *Atac i Defensa, signifiquen el desdoblament d'aquesta mateixa convenció: és vàlida tant per a qui ataca com per a qui defensa*, però amb acords oposats simultàniament. Aquest fet permet d'afirmar que *tot esport tàctic presenta Atac i Defensa, però que no totes les modalitats esportives amb saber entre participants es poden definir en aquests termes.* (Fig. 5)

En virtut de la convenció Modificació de la Seqüència Motriu, els *ESPORTS TÀCTICS* es poden presentar en la classe de *Seqüència Única* (Curses Lliures Individuals i Col·lectives), o bé, en funció de la classe *Elecció Perceptiva* en múltiples seqüències. Aquesta última resulta la classe prototípica dels Esports Tàctics, la màxima expressió del concepte tàctic de l'Atac i la Defensa (Esports 1x1 i Esports d'Equip). Des d'un punt de vista funcional, no existeix cap tipus de diferència entre el treball interpretatiu de la Defensa i el treball interpretatiu de l'Atac en la interacció Tàctica.

Malgrat que un esportista jugui en Atac o en Defensa, la seva orientació psicològica respecte del joc és la mateixa. La interpretació, tant en les situacions reversibles de defensa i d'atac, és funcionalment idèntica. Són actuacions a un mateix nivell funcional. Però referir que són funcionalment idèntiques no vol dir que les seqüències motrius siguin les mateixes, atès que ambdós individus o equips oponents tenen, segons la fase del joc en què actuen, objectius diferents. La mateixa convencionalitat, però objectius contraposats i intercanviables segons la fase d'atac o de defensa: l'Atac no existeix sense la

Curses lliures	1x1: combat i implements	Esports d'equip
Tàctica Individual (Atac i Defensa)	<ul style="list-style-type: none"> • Tàctica Individual d'Atac • Tàctica Individual Defensa 	<ul style="list-style-type: none"> • Tàctica Col·lectiva d'Atac • Tàctica Col·lectiva Defensa

Figura 5
Interrelació Tàctica d'Atac i Tàctica de Defensa + Tàctica Individual o Tàctica Col·lectiva.

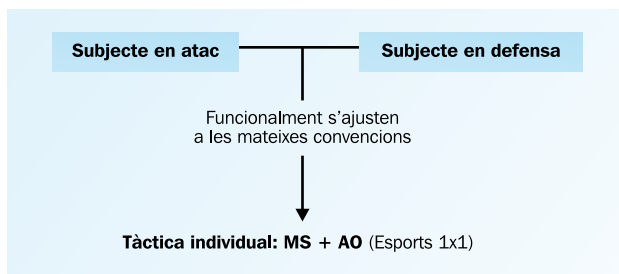

Figura 6
Tàctica Individual d'Atac i de Defensa.

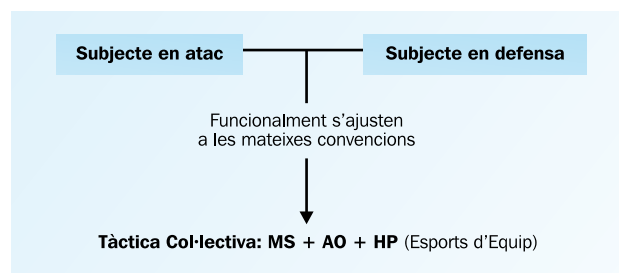

Figura 7
Tàctica Col·lectiva d'Atac i de Defensa.

Defensa i a l'inrevés (i de la mateixa manera en llurs transicions: Contraatac---Replegament). (Figs. 6 i 7)

Per tant, és artificioós vincular l'Atac i la Defensa a la Tècnica, perquè l'origen de la convencionalitat és social. De tota manera, s'admet la possibilitat de vincular les habilitats tècniques que són pròpies de la Tàctica d'Atac com a Tècnica d'Atac i, al mateix temps, de vincular les accions motrius tècniques que són presents en les interaccions tàctiques de Defensa com a Tècnica de Defensa.

Només des d'aquest punt de vista, entenent la integració funcional de la construcció tàctica en l'habilitat tècnica, poden aparèixer els conceptes de Tècnica d'Atac i Tècnica de Defensa. *Quan, de la seqüència interactiva tàctica, hom en despulla totes les convencionalitats definitòries, el que resta és la gestualitat tècnica vinculada a una de les fases concretes del joc* (propera idea d'inclusivitat tàctica).

La tàctica presenta múltiple inclusivitat

Només en els sabers específicament interpretatius de tàctica, es pot convertir una interacció esportiva de

Coneixement en una Interpretació, una interacció esportiva de Tàctica Individual en una de Tàctica Col·lectiva, i convertir seqüències tècniques en seqüències amb sabers socials. Precisament en els esports tàctics, i en funció dels principis d'Inclusivitat, és factible convertir les seqüències de tàctica en seqüències de menor complexitat tècnica o convencional, amb tot el potencial educatiu que això significa en la programació didàctica.

Inclusivitat del coneixement en la interpretació

Cal recordar els nivells funcionals de l'Enteniment Tèmporo-Modal basats en el caràcter rígid o canviant de les convencions esportives que les formen. (Fig. 8)

Cal recordar que les convencions rígides (Assoliment d'un Objectiu Físic i Harmonització Perceptiva) pròpies del nivell funcional de Coneixement, es poden trobar soles en la construcció de la interacció motriu; en canvi, la convenció canviant de Modificació de la Seqüència Motriu pròpia del nivell funcional de la Interpretació, mai no es pot donar com a convenció única. Indispensablement, es necessita la seva vinculació a la rigidesa de l'Assoliment d'un Objectiu Físic: *no es poden construir seqüències d'Interpretació sense un referent clar a la rigidesa convencional del Coneixement*. Per tant, l'estudi de les convencionalitats esportives permet afirmar que *el Coneixement es troba inclòs en la Interpretació, però no a la inversa*. Es poden referenciar múltiples exemples esportius, com l'aprenentatge d'una jugada per part d'un equip sense l'oposició defensiva (sense modificació de la seqüència), que no és més que una reducció de la realitat interpretativa del joc a seqüències de coneixement de tècnica col·lectiva.

Inclusivitat de la tècnica en la tàctica

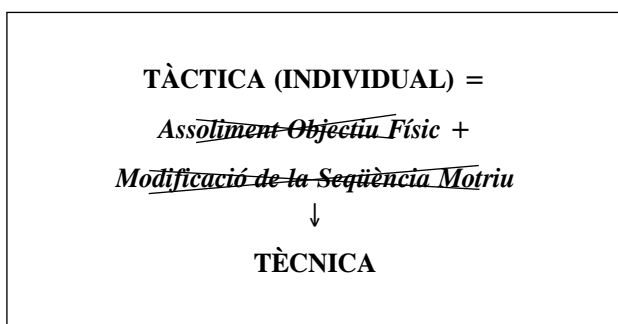
La Tècnica es troba inclosa en la Tàctica, però no són sinònims. Es dona en forma d'Integració Funcional (pròpia de l'Habilitat en el Saber) quan en l'adaptació física (tècnica) hom hi afegeix convencions esportives, tot modificant l'orientació inicial de la seqüència motriu. Per tant, *per trobar la Tècnica d'un saber Tàctic, cal despollar aquesta seqüència motriu de tota convencionalitat vinculada*.

Coneixement (Relació rígida)	Interpretació (Relació canviant)
Assoliment d'un Objectiu Físic (AO)	Modificació de la Seqüència Motriu (MS)
Harmonització Perceptiva (HP)	

Figura 8
Convencions i Nivell Funcional.

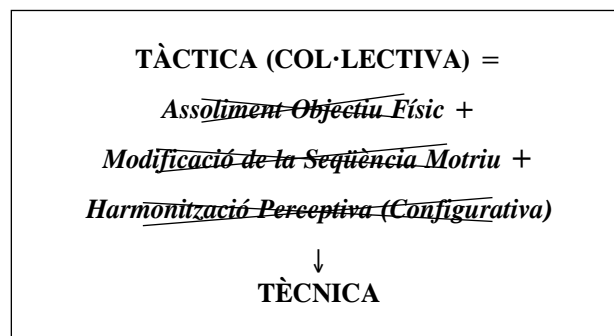
La *Tàctica Individual* només pot reduir-se a seqüències d'acció *Tècnica*, despullant-la de les convencions d'Assoliment de l'Objectiu Físic i de la convenció canviant Modificació de la Seqüència Motriu (Reducció amb canvi de nivell funcional –canviant a constant– i de finalitats –convencional social a física–). Exemple: Boxa.

El boxejador que, observant la guàrdia massa alta del seu rival, llança un cop de ganxo a la mandíbula. Es despulla la seqüència motriu del cop de ganxo de la convencionalitat de Modificació de la Seqüència Motriu i, per tant, també de l'Assoliment d'un Objectiu Físic, en funció de la seva indissociabilitat, i només restarà l'acció tècnica del cop de ganxo.

La *Tàctica Col·lectiva*, igual que la *Tàctica Individual*, es pot reduir a seqüències d'acció *Tècnica*, despullant-la de les mateixes convencionalitats anteriors i de la necessària d'Harmonització Perceptiva per la col·laboració existent entre subjectes (reducció igualment amb canvi de nivell funcional i de finalitats). Un exemple de basquetbol. Un atacant en el perímetre (línia de 6,25 m) supera el seu defensor i, driblant entre el trànsit de jugadors, penetra a cistella fent una entrada. Primer es retira l'Harmonització Perceptiva i s'imagina la mateixa seqüència sense col·laboració; en segon lloc, es retira la Modificació de la Seqüència Motriu que s'em-

porta també l'Oposició. Havent despulat la penetració a cistella de tota convencionalitat, s'obté una acció mera-ment tècnica: sortida de driblatge + bot en cursa + entrada sense driblatge + salt a cistella per deixar la pilota al cèrcol.

Inclusivitat de la tàctica individual en la tàctica col·lectiva

La *Tàctica Col·lectiva* inclou la *Tàctica Individual*, però no a la inversa. De manera similar a com succeïa en la inclusió del Coneixement en la Interpretació, podem reduir la *Tàctica Col·lectiva* pròpia dels Esports d'Equip a seqüències de 1×1 (*Tàctica Individual*), similars als esports de relació interpersonal 1×1, o en altres combinacions de *Tàctica Col·lectiva* amb un nombre menor que els n×n reglamentats per a cada esport. A més a més, aquestes reduccions poden ser amb *igualtat, inferioritat o superioritat numèrica*: 2×2, 3×2, 2×1+1..., amb la seva evident importància de cara a les progressions educatives.

Per reduir la *Tàctica Col·lectiva* a *Tàctica Individual* n'hi ha prou amb la retirada de la convenció Harmonització Perceptiva, o sigui, perdre la relació de col·laboració: pràctica freqüent en l'ensenyament de seqüències reduïdes dels Esports d'Equip, però que en desnaturalitza la realitat interactiva.

Cal recordar novament, però, que des d'un punt de vista funcional psicològic, la tàctica sempre és individual, construcció ontogenètica personal, i que només des de la vessant adaptativa es pot distingir la *Tàctica Individual* de la *Tàctica Col·lectiva*. Així, s'estableix una forma de jugar vàlida per a tothom (*Tàctica Col·lectiva*) malgrat que aquesta forma de jugar distingeixi diferents rols, però l'ajust psicològic de cada subjecte del grup a l'esmentada forma de jugar és particular (*Tàctica Individual*). (Fig. 9)

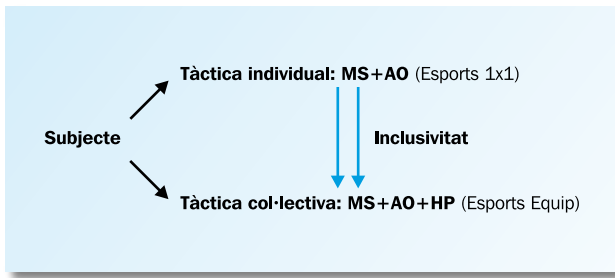

Figura 9

Interpretacions del subjecte en la Tàctica Individual i Col·lectiva.

En virtut d'aquestes diferències en les interpretacions que cada jugador construeix respecte de la forma de jugar, s'expliquen les diferències individuals en el jugar tàctic (d'aquí que, en termes esportius, es pugui distingir entre un jugador creatiu, un jugador resolutiu, un jugador destructiu...); tot un ventall de possibilitats psicològiques d'adaptació individual al servei d'un pla d'actuació grupal al qual tothom s'hi ha d'avenir. Així, es fa evident que un jugador, malgrat l'existència d'una convenció conjunta sobre la forma de jugar, pot decidir, en virtut precisament de la llibertat de l'ajust individual, jugar d'una forma diferent a allò que està convingut pel grup. La realització d'aquestes decisions al marge del que espera el grup i l'entrenador poden comportar solucions puntualment genials o imbuir de desordre general l'equip, si aquestes decisions unipersonals es donen amb molta freqüència.

Aquesta suggeridora idea ens remet al terme important d'anàlisi sociològica de la *cohesió de l'equip* (Rioux i Chappuis, 1979), que es podria definir com l'acceptació total del grup a la forma de jugar que s'estableix, malgrat que en aquesta hi hagi una diferenciació clara de rols entre els jugadors. Així, es pot dir que en aquest equip, tàcticament, "van a l'una" o "juguen tots com si fos un", o que "juguen de memòria", amb tots els referents positius que comporten aquestes expressions del llenguatge quotidià en la tasca diària dels entrenadors.

En resum, la caracterització funcional de la Tàctica Esportiva pot explicar-se pels següents descriptors teòrics des del model psicològic de camp:

- La Tàctica és Enteniment Interactiu i Integració Funcional.
- La Tàctica és Enteniment Interpretatiu funcionalment homogeni
- La Tàctica no es troba present en tots els esports.
- La Tàctica és formalment sempre Individual i només pel que fa a la presència de la convenció d'Harmonització Perceptiva, permet que es diferenciï entre Tàctica Individual i Col·lectiva.
- La Tàctica no és automatitzable.
- La Tàctica és idèntica funcionalment en Atac i en Defensa.
- La Tàctica presenta múltiple inclusivitat

Bibliografia

- Cárdenas, D. (2001). La mejora de la capacidad táctica individual a través del descubrimiento guiado. *Clínic. Revista Técnica de Baloncesto* (53), 18-24.
- Fusté, X. (2000). *Juegos de iniciación a los deportes colectivos*. Barcelona: Paidotribo.
- Riera, J. (1995a). Anàlisi de la tàctica esportiva. *Apunts. Educació Física i Esports* (40), 47-60.
- (1995b). Estratègia, tàctica i tècnica esportives. *Apunts. Educació Física i Esports* (39), 45-56.
- Riera, J. (2001). Habilitats esportives, habilitats humanes. *Apunts. Educació Física i Esports* (64), 46-53.
- Rioux, G. i Chappuis, R. (1979). *Cohesión de equipo*. Valladolid: Miñón.
- Roca, J. (1995a). Percepción del Movimiento. *Revista de Psicología General y Aplicada*. (48), 27-34.
- (1995b). Movimientos y Causas. Manifiesto para una Psicología Natural.
- (1998). L'ajust temporal: criteri d'execució distintiu de la intel·ligència esportiva. *Apunts. Educació Física i Esports* (53), 10-17.
- (2004). *Psicología. Una introducció teòrica*. (en línia). www.liceupsicologic.org (Col·lecció Liceu).
- Roca, J. i Cruz, J. (1995). *Psicología del Deporte. Lenguaje : entendimiento y táctica. Aprendizaje de la táctica*. Barcelona: Deporte y Salud.
- Solà, J. (1998). Formació cognoscitiva i rendiment tàctic. *Apunts. Educació Física i Esports* (53), 33-41.
- (2005a). Motricitat i Temporalitat. *ALOMA*. Facultat de Psicologia, Ciències de l'Educació i de l'Esport Blanquerna. Universitat Ramon Llull, Núm. 15,2005.
- (2005b). *Tècnica, Tàctica i Estratègia. Un enfocament funcional*, Tesi Doctoral no publicada. Departament de Psicologia Bàsica, Evolutiva i de l'Educació, Universitat Autònoma de Barcelona.
- Zaragoza, J. (1995). Oponerse para progresar. *Clínic*. (29), 12-14.